

וְעַמּוֹד

Հարաբեկ
Իգին Ակ

Բ. Տարի. Թիւ 12, Դեկտեմբեր 1, 1928

ՊԱՇՏՈՒՆԱԹԵՐԹԻԿ ԶԵԴՅՈՅ ԾՕ ՎԱ Ո ԲՆԹԵՐՑ ԸՆԿ-ԵԱՆ

Հրատարակելի Գրուքիւններ Դ.թել 1326 W. Huron St., Chicago, Ill.

ՄԵՐ ՄԵԶԻ

Հաս լուն է, տնչու չտ, պիտակցութիւնն ունե-
նով ներքին ոյժելու, բարոյական արժէքներու և
առաքինութեանց, որոնք ժառանգած ենք մեր պա-
տերէն եւ որոնց ցուցադրութիւնը՝ հանրային թէ-
անհատական կեսանքի մէջ՝ հպարտութիւն եւ հըր-
ծուանք կառթէ մեզի:

Լաւ է գիտնալ, թէ մենք քաջ սերունդէ մը կը
սերինք և ընդվզող ենք ուսւէ բանատիրական տրար-
քի դէմ։ Լաւ է զիտնալ, թէ բանութեան եւ սնուափ-
նելովութեան դէմ սպայքարիլը՝ անդրգուելի եւ ան-
նուած՝ մեր սրբազան կիրքը եղած է երէկ, է այ-
սօր նւ պիտի ըլլայ վաղը՝ երբ կրկին ասիթը ներ-
կայանոյ։

Լաւ է գիտնալ, թէ մեր հոգին կը բոցովառի այրենասիրութեան անշէջ հուրով, թէ մեր երիտասարդութիւնը հարազատ շառաւեխն է արխական ժողովուրդի մը, որ իր արխինը հստեցուցած է Հայոցի ազատազրութեան բաղինին վրայ՝ զարնելով և զարնուելով մեծ զուարին մէջ, որ գարերով մկուած է բանութեան և ազատութեան, չարին եւ բարին, խուտարին և տախին միջեւ:

Հաւ է զիտնալ, վերջապէս, թէ մենք ունինք առկրաբերող հոգի, ազատատենչ ձգումներ, չի՞նչ մտացիութիւն եւ շեշտեալ անկեղծութիւն՝ իր-իւ մեր հաւաքական նկարագրին ցցուն յատկանիչներ:

Այս առաքինութիւնները ունենալու գիտակ-
ցութիւնը մեծ արժէք մրն է հոգեբանորէն, հզոր

աղջակ մը՝ դիմադրաւելու վարձութիւններու եւ անեղծ պահելու մեր պայծառ դիմադրիծը:

Մեծագոյն առաքինութիւնը, սակայն, ինքնա-
քը ննադատառւթեան նշղրակին առթած ցաւերուն ու
կոտառնքին հանգէպ ցոյց արուած առկութիւնն է:
Վարդը իր փուշերն ունի, բնութիւնը իր գեղասե-
սիլ ծաղիկներուն հետ կ'աճեցնէ նաև անպէտ սէ-
զեր, ան իր կուրծքին վրայ կը բնակեցնէ ճռուսզուն
թռչուններու եւ անմեղ զարներու հետ նաև վայ-
րադ յովազներ եւ թունաւոր իժեր:

Մենք ալ մեր առաքինութեանց հետ ունինք յունիսի սովորութիւններ և տակտուին չըդկուած բնազգաներ :

Երբ դանութեք հանդիսատես կ'ըլլանք տղեզ
բորքելու եւ անծահ վարուելակերպերու, ձախո-
ղանք եւ պարտութիւն չընդունինք եւ տյզպէսով
ևնթարկուինք կրտարական հանդիսատեսութեան:
Մահաւանգ չսրանեղինք, երբ որտցաւ հոդի մը կր-
փորձէ նշղրակել վէրքը՝ զայն բուժելու բարի գե-
տաւորութեամբ:

Քննենք եւ մահաւանդ քննադատենք մենք զմեզ,
որպէս զի մեր հոգիները զարդարող աղամանդնե-
րան վրայ երեցած սեւ բիծերը մաքրելու առա-
կութիւնը ունենանք, որպէս զի ճանչնանք ինչպէս
մեր առաջինութիւնները՝ նոյնուրի եւ մեր թերու-
թիւնները։ Այս ճանաչողութիւնը պիտի առաջնոր-
դէ մեզ սրբադրութեան եւ կենսանորոգ մաքրա-
սոսծութեան։

Զոսկանք ինքնաքննադատութեան նշգրակէն,
ընդհակառակը՝ չարժենք զայն աղատօրէն երբ
պէտքը կը տեսնենք, միայն թէ չարժենք զայն այն-
պէս ինչպէս բարի եւ ճարտար բժիշկ մը սլիմով դու-

ծածէր իր հիւանդին վէրքը բուժելու համար:

Հըճուինք ու հպարտանանք մեր հոգեկան ու
բարոյական արժէքներուն մունետիկը ըլլալով մեր
կեանքով՝ ուր ալ որ կը զտնուինք եւ ինչ ալ որ կ'ը-
նենք, բայց գիտակցինք նաեւ մեր սոմենափոքը եւ
աննշան թերութիւններուն եւ օգնենք մենք մեզի՝
զանոնք սրբադրելու համար ինքնաքննադատու-
թեան բառարձակին ասեկ:

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Upplyfta hér umr.

Վերջին քանի մը տմիսներուն ժամանակներու չէին ներկը յաճախակի գրելու. քեզի, տրամադրութիւնն ալ նոյնքան վատ էր: Սակայն, սիրելիս, քեզի զգրելս չի վերապրես մոռցութեան: Ո՞չ, Կըրեք:

«Ծօլառ»ն տլ մոսցած չեմ : Արդարեւ, կարելի՞ է մոռ-նալ այն սրբավայրին անունը՝ որ յաւետ կը վերլիշեցի՞ ինձ մանկութեանս ու պատահեկութեանս ողեավոր, քաղցր ու վառվոռն օրերը, որ անցուցի Ծօլառի վես լոնջքերուն վը-րայ... :

ԶԵ՞՞ չէ՝, սիրելիս, այս տաքուկ սիրտը, որ Ծօվասի տ-
մեհի ժայռերն ի վեր կը մագլցէր փունջ մը «Հասկրուզ»ի սի-
րուն՝ այս տաքուկ սիրտը որ Ծօվասի լեռնաշխարհի կատա-
րին վրայ կը բարախէր հետ ի հետ, նոյն այդ սիրտը՝ թէի-
տատիճան մը կորուսած իր երբեմնի հրայրքը, երբեք դադ-
րած չէ բարախելի ու տրոփելի նոյն տղղութեամբ։ Նոյն ի-
տէալին ու սիրոյն համար մրկող ու մխացող սիրտ մը՝ կտ-
րօս Ծօվասի գեփիւսին։

Ծնորհակալութիւններս մատուցուալէս «Ծօվառ»ի այն թիւերուն Համար, որ բարութեամբ նեղութիւնն յանձն առած ու յզած էիք յատուկ ծրարով մը։ Խիստ շահեկան դրսոյ՝ տարօրինակ, այլազան նորութիւններու եւ հնտաքըլըքիր յուրերու պարունակութիւններով լի:

Ծամոնց է որ համեստ աշխատակցութիւնս զլացած եմ «Ծօվառ»ի սուդ էջերուն։ Այդ «պրօտըլիկ» յանցանքս ալ վերապրէ ժամանակի սղութեան։ Սակայն, կը խոսուանամ ժամանակ առ ժամանակ երեւեալ «Ծօվառ»ի խիստ սահմանափակ սինակներուն մէջ, զէթ ասրբն անդամ մը . . . :

Ելքակոյի Զ. Վ. Մ. ի շուրջ զարձած խայտառակութիւնները կարգացի ուշի ու չոփ : Իմ կողմանէս ունեէ թելադրութիւն աւելորդ կը սեպիմ : Սակայն, «Ծօվառ»ի յաջորդ թիւերուն թիրեւս անդրադառնամ այդ կէտի՞ն՝ ի մասնաւորի :

Անզուսապ հաճոյքավ մըն էր որ կարդացի Հայէպէն մինչեւ Սիխիրը, ՔալիՓօրնիա մեր Հայրենակիցներու բողոքի նամակները : Չնզուցիներու ողջմիտ զասակարգը թեւ ու թիկոննի պիտի լլլայ Կեդրոննի : Բացայտու ևւ անժխտելի ապացոյց . . . սակայն Չնզուցի բանիմաց զասակարգէն ուերին կ'սպասուի : Յանորդիւ պիտի անբարարանամ :

«Фолшот»ի էջերուն մէջ միշտ եւ յաճախակի կը տեսնեմ շատ թէ քիչ տեղիկութիւններ մէր հայրենակիցներու կեանքին։ Իսկապէս գնահատելի կը գտնեմ։ Հալէալը, Պէյրութը, Նիկոսիան, Մարտէյը, Վալանսը, ալ չըսեմ Լօրէնսը, Նիկօբրը, Ֆիլատէլիֆիան, Ֆրէզնօն, որոնք «տեղեկատու» եւ «լրատու» մնայուն թղթակիցներ ունին . . . Բա՛յց, բայց սա մէր լոս Անձէլը եւ Սան Ֆրանչչաքոն Զնդուցի բնակիչներ չունի՞ն . . . Ալո, անին, բայց ժամանակ չունին . . . :

፩፻፭፯

ՅԱԿԱՐԴԱԿ ԽՈՅ

ԳՆԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ ՈՒՐ ՈՐ ԱՆԿ Է

Մեր հայրենակցական գործերուն մէջ անկեղծ աշխատողներու անունները մեզի ծանօթ են: Անոնք ընդհանրապէս արական սեռին կը պատկանին: Բայց մէնք կրնանք համբեկանեւ կարգ մը աղինիւ տիկիններ, որոնք Զնոպուշի վերը Միւթեան համար լրաց ու մունջ կը զործեն եւ կը զոհեն: Կարժէ գիտնալ անունները այս աղինիւ տիկիններուն, որպէս զի ուրիշներ այ հետեւին անոնց օրինակին:

Տիկին Վարդանոսյէ Ա. Փատումեան մէկն է մէր աղքի գործադներէն, որ իր ամուսնոյն (մէր Կեղը. Վարչութեան ատենադպիրը) հետ կր զոհէ շատ մը թանկագին ժամեր վերաշնացի յատաջլիմութեան համար, շատ անզոտ իր տան գործերը երեսի վրայ թողելով: Տիկին Զատկէ Աշտարակինց և Տիկին Տիրութէ Բուռնեան Շիքակոյի մէջ Եռանդագին կ'աշխատին եւ կր զոհեն մէր Միսութեան համար: Իսկ Տիկին ձուլիէ Պոռօւան, որ Գերմանութէի մըն է, ուրախութեամբ կը քաջալերէ իր ամուսնոր որ ամէն ջանք թափէ մէր Միտոթիւնը ամէն կերպով օլտակար հանդիսացնելու համար:

Անշուշտ ուրիշ շատ մը աղնիւ կին զործողներ ունինք,
որոնք այս տողերը զբովին ահծանօթ են : Անոնց համար ալ
կը յուսանք լսել ուրիշներէ :

ՕՐԱՑՈՅՑԻՆ ՊԱՏՐԱՍՈՒԹ-ԻՒՆԸ

Մեր տաղանդաւոր արուեստագիտ Հայրենակլիցը Պին.
Խաչատրւը Պոռեան պատրաստած է ճաշակառոր օրացոյ
մբ, որ արժանացած է Կելքոնի գնուհատանքին և Հաւանու-
թեան՝ անմիջապէս տպագրուելու համար :

Որպէս զի տպագրական ծախսերը աւելի խնայողական բլան, օրացոյցներու տպագրութիւնը պիտի ըլլայ սահմանափակ թիւով:

Անշուշտ ամէն Հայրենակից պիտի փափաքի մէկ կամ աւելի օրացոյցներ զնիլ՝ իբրև իր ասանը զարդը և կամ իբրև նուէր իր բարեկամին։ Աւստի ամէն անոնք որ կ'ուղեն օրացոյցն օրինակ մը կոմ աւելի ասանավել, այժմէն թող խմացնեն մասնաճիւպէրու տեղական փաքչութեանց և կառուզզակի Կեգրանի քարտուզարութեան, Հետեւեալ հասցէօֆ. Ա. Փապուճեան, 217 E. 27th St., N. Y. City:

ՇՆՈՐՉԱԿԱԼԻՔ

Շնորհակայութեամբ ստացած էնդ հանդուցեալ կ. Կոստանինի մա-
շուան առթիւ փոխան ծագիկապակի հանդանուկուած 93 տոլարի գումարը
ի նպաստ Զնուուցի կարօս հալքնակիցներու։ Մեր չնորհակալութիւն-
ները կը յայտնենք բոլոր նույիքատուներուն և միխթարութիւն կը հայ-
ցնենք հանգուցեալի բոլոր պարագաներուն։

Նույիքատաւներու ցանիկը — Պազմասար կիրիկնեան \$15.00, Տիգրան
Կոստանիսան, Աւետիս Պահարօսան, Պետրոս Պահարօսան 10-ական տո-
լար, Տոքթ. Յ. Թաշճեան, Մահակեան Եղբարք, Աւետիս Ազնաւուրեան և
Մ. Եալտուղեան Բնիկ., Տէր և Տիրկ. Էրմօսեան, Մարդիս Ապօչքթեան և
Մարտիքս Կոստանիսան 5-ական տոլար, Մթուութ Գրիգորեան, Գրիգո-
ր Աշճեան, Զայնիկ Աձմեսոն, Արագանեան, Մր. Հշենիսնսլն, Մր. Ֆրէն-
լին Մէջըր, Առաքել Ասկերիչեան և Նիկոլաս Կոլիչեան 2-ական տոլար,
Յակով Քէհչեարաչյեան 3 և Տիգրին Արոյեան 1 տոլար; Բնդհ. գումար՝
\$95.00:

Զեզութիւն կերպաշխմաց Միութեան
Լորէանի Մասնաճիւղի Վեհաջնիթիւն

ՆՈՐԻԿԾ «ԾՕՎԱԽԱ»-ի .— Պրո. Գ. Պուշտրամեան, Եփքակո, 5.00 ամբ
լար կը նուրիբէ: Մէր յարհակայութէնուն իր սաւանենք:

ԱՏՄԱԿԱՆ

ԶՆԳՈՒՇԻ ԴԱՐԱՀՈՐ ԱՆՑԵԱԼԸ

Օրին մէկը Քէհեան կ'որոշէ իր ընկերներով Զերմուկի աղիքը երթալ. իր այս մտադրութիւնը կը յայտնէ Ահմէտ զին: Պէկի շատ կ'ազաչէ որ չերթայ, հասկցնելով որ ի- աց կեանքը վատանգի կ'ենթարկեն: Անօգուտ կը մնայ ա- պաշտանքը, որուն Քէհեան կը պատուախանէ թէ պիտի թափ, որպէս զի ըրլայ թէ Սէֆիլա պէկը լսորհի թէ Հա- լին կրինց վախէն է որ այլիւս բաղնիք չեն յաճախեր:

Այսոէս տասնեւերկու ընկերները, բոլորն ալ ոտից լին զինուած, ճամբայ կ'ելլեն եւ ուղղակի բաղնիք կ'եր- նին, ուր հասնելէ յետոյ, մէկ ընկերը բաղնիքին դուռը պասէ, իսկ միւսները ներս կ'երթան իրենց լոգանքը առ- ուու: Լուրը շուտով կը տարածուի քաղաքին մէջ եւ իմաց արուի Սէֆիլա պէկին թէ քու թշնամիներդ՝ Խաչօ Քէհ- անի 11 ընկերներով՝ բաղնիք եկած են: Սէֆիլա պէկ միջապէս 12 ձի եւ իր ծառաներէն երկու հողի բաղնիք կը իր իջ հրատիրելու համար այդ անվախ եւ քաջ Հայերը՝ իր- ակի հիւրերը: Երբ բաղնիքին գրան առջեւ պահակ կեցող ալ հետուէն կը տեսնէ ձիերուն եւ մարդոց զալը, անմի- ջնիւ լուր կուտայ իր ներսի ընկերներուն, որոնք մերկ եւ ական զինուած զուրս կը վազեն կուտելու համար, բայց ի կողոներ ճերմակ թաշինակ կը պարզեն, Քէհեան ար- ժուութիւն կուտայ որ մօւենան: Պէկին բանքերները իրենց որոջ բարեւը կը հազորդէն հայերուն եւ կը խնդրեն որ ըն- դունին պէկին հատէրը իրեւ հիւրեր անոր տունը երթալու ինջ բաղնիքը լրացնելէ յետոյ: Հայեր անմիջապէս կը իորդակիցին եւ կ'որոշէն երթալ: Տասնեւերկու քաջարի նորպիներ լաւ մը լուացուելի յետոյ, առանց զէնքի եւ մարտին կ'երթան Սէֆիլա պէկին ասլարանքը:

Սէֆիլա պէկ կէս ճամբան կը գեմաւորէ հայերը եւ Խա- չէհային ճակատը կը համբուրէ ու ամէնքը միսախն իր անոր կը տանի: Քաղաքին տմբուզ ժողովուրդը զուրս կը այս քաջ հայերը տեսնելու: Պէկը ամբողջ զիշերը ա- նախուած յարդանքները կը մատուցանէ անոնց եւ նմանը չի անախուած պատիներով կը հիւրասիրէ զանոնք: Առուսն ա- նոցէ հրաժեշտ առնելու պահուն կ'ըսէ: «Քանի որ դուք քաջի քաջ գտնուեցաք եւ անվախօրէն իմ տունս եկաք, որու կը դադրեցնեմ իմ թշնամութիւնս»: Իսկ Ահմէտ պէ- կի դրէ: «Եթէ ես այդքան քաջ 12 հայեր ունենայի իմ պակ, հող չէի ըներ, եթէ բոլոր աշխարհ ինձի լիլլը»:

Երբ Խաչօ Քէհեայ իր ընկերներով Զնգուշ կը հասնի, որու հայերը զինուած եւ յարձակում զործելու պատրաստ անիւ մէջ կը գտնէ, որովհետեւ հայեր խորհած են թէ անախուած բան մը պատահած է Քէհեային որ այսքան ու- ղաց: Զնգուշիներ ի տես իրենց հայրենակիցներու անվը- ու յաղթական վիւրազարձին անհուն հրճուանք կ'զգան մէծ ուրախութիւններ կը սարքին: Այս զէպքէն յետոյ հայեալին համբաւը կը տարածուի ամենուրեք եւ անոր ա- նոր ահ ու սարասի կ'առթէ բոլոր թշնամիներուն: Հայեր սկսին խալազ կեանք մը ապրիլ եւ դրադիլ իրենց գոր-

Այս տասններ, շուրջ 45 տարի առաջ, հայեր կ'սկսին կիղեցի շնութեան՝ մեծ հօր՝ Գարա Յովհաննէսի զեկա- լարութեան տակ, որովհետեւ ան վարպետ որմնադիր մը

եղած է: Եկեղեցւոյ շինութիւնը ի զլուխ կը հանուի վայ- լուն յաջողութեամբ:

Այս մէջոցին կը մեոնի հայերու քաջ առաջնորդը՝ Խա- չէ Քէհեայ:

Փրուքիլին

ՊԵՏՐՈՍ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

(Շարութակելի)

ԱՅՊԱՆԵԼԻ ԵՐԵՒՌԵԹՆԵՐ

Ժամանակէ մը ի վեր ուշի ուշով կը հետեւիմ Ամերի- կայի հայրենակիցներու միջն տեղի ունեցող պայքարին, ուր սկսած է անախորժ համեմատութիւններ ստանալ:

Խիստ դատապարտելի ու աններելի են այս երեւոյթները մեղի համար, մինչդեռ անհրաժեշտ էր որ տիրապետէր մէք մէջ ներդաշնակութիւնն ու համերաշնութիւնը, մանաւանդ այս օրիրուն, երբ համախմբումի այնքան անհրաժեշտու- թիւն կայ հայրենակցական անյետաձելի աշխատանքներ յատաջ տանելու համար:

Որո՞ւ համար զարդոնիք է սակայն, թէ այս այլանելի երեւոյթները ծնունդ առած են անհատական գձուձ փառա- մուլութենէ եւ գուհէկի նկատումներէ: Կ'ուղէ՞ք անսնել օրի- նակներն ու վաստերը, հետեւեցէք «Ծօվառ»ի մէջ արձա- նագրուած իրողութիւններուն, թէ ինչպէս այդ անարժան անհատ հայրենակիցները «Շիքակոյի փողոցները ինկած», նոյն իսկ իրենց անունները ստորագրել չգիտողող հայրենա- կիցներէ սոսորագրութիւն կը հաւաքեն, որպէս զի անոնց- մով գատարան ներկայանան եւ լսեն թէ՝ իրենք կեղրուա- ցում չեն ուղեր եւ կեղրոն չեն ճանչնար:

Հիւանդ մտայնութիւն... եւ ի՞նչ անխիդ յանդգնու- թիւն...: Պատճա՞ռ, որովհետեւ եթէ ճանչնան կեղրուա- ցում եւ կեղրոնին հեղինակութիւնը, այն ժամանակ ստիպ- ուած պիտի ըլլան յարգելու Միութեան կանոնագրին Զ. Յօդուածին տրամադրութիւնը եւ իրենց քով գտնուած եր- կու հազար հիմք հարիւր տոլար գումարին երկու հազարը չրկելու կեդրոն:

Ահա այս նողկալի չարաշահութեան մարմաջով փո- ղոցները կ'իհնան ստորագրութիւն մուրալու, որպէս զի ա- նոնցմով զատարան զիմեն՝ իրենց հասցուցած չարիքներուն վրայ նորեր ալ աւելցնելու մտադրութեամբ...: Անշուշտ ի- րենց քով գտնուող Միութեան երկու հազար հինգ հարիւր տոլար գումարին վատահելով:

Այս արպանելի երեւոյթին ու չարաշուոք իրականութեան զէմ իմ ցասումն եւ անվերապահ զայրոյթս յայտնէլէ վերջ, կոչ կ'ինհմ Շիքակոյի իմ հայրենակիցներուս մասնաւորա- պէս եւ բոլոր յարդոյ հայրենակիցներուս ընդհանրապէս, որ տիրականորէն եւ անկեղծ նախանձախնդրութեամբ ու շէշտելով ու հասկցնելով անոնց ստիպողական անհրաժեշ- րարի կամեցողութեամբ ջանան յորդորել այդպիտիները, ուութիւնը համագործակցութեան եւ համերաշնութեան, որ այնքան շահեկանութիւն ունի եւ որուն առաջ պէտք է լրին բոլոր անձնական կիրքերը, հակառակ պարագային պարտա- ւոր ենք անդիտանալ այդ կարգի խոռովար հայրենակից- ները եւ ի հարիւր աշխատիլ չէզոքացնելու անոնց չարիք ենըը:

Անդրդուելիօրէն եւ անվարան ինքնավատահութեամբ կամպնինք վեր. Միութեան ներկայ կեդր. Վարչութեան կողքին եւ միահամուռ աշխատանքով, անշահանգիր զոհո- զութիւններով եւ զօրաւոր ու աննուած կամքով յառաջ տա-

